

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ – ЦЕ КРОК ДО КРАЩОГО ЖИТТЯ

Анотація. Проаналізовано стан сучасної пенсійної системи, визначено основні напрями політики держави щодо легалізації заробітної плати.

Аннотация. Проанализировано состояние современной пенсионной системы, определены основные направления политики государства относительно легализации заработной платы.

Annotation. The current state of pension system of Ukraine is analysed, the main directions of the state policy concerning salary legalization are defined.

Ключові слова: пенсійна система України, легалізація заробітної плати, накопичувальна система пенсійного забезпечення.

Створення ефективної пенсійної системи – дуже гостре й актуальне питання для будь-якого суспільства. Забезпечення пенсій для людей пенсійного віку вимагає все більших внесків від працюючого населення. В умовах відсутності механізму зменшення податкового навантаження на роботодавців значний сегмент економіки змістився до тіньового сектору. Основна проблема, що вимагає на сьогодні розумного вирішення, полягає в наповненні бюджету Пенсійного фонду через легалізацію доходів приватного бізнес-сектору.

Вагомий внесок у дослідження проблем наповнення бюджету Пенсійного фонду та напрямів реформування існуючої пенсійної системи внесли такі вітчизняні науковці, як: Є. Астрахан, В. Новіков, С. Лондар, І. Сирота, В. Яценко, Б. Зайчук. Однак значна частина проблем досі залишається невирішеною. Тому метою цього дослідження є визначення основних напрямів легалізації заробітної плати.

В умовах сьогодення, коли держава започатковує нову політику, орієнтовану на підвищення економічних, соціальних і гуманітарних стандартів для кожного громадянина, нагальним стає питання щодо забезпечення дотримання соціальних гарантій, а саме легалізації виплати заробітної плати. Чимало роботодавців, використовуючи різні схеми, уникають легального використання робочої сили, утримують працюючих без укладання трудових договорів (виплачують неофіційну заробітну плату в конвертах), приховують реальні розміри заробітної плати та своїх доходів, не сплачують податки до Пенсійного фонду України. Усе це негативно впливає на наповнення бюджету Пенсійного фонду [1].

Однією з причин приховування заробітної плати, на думку платників, є високі ставки відрахувань до Пенсійного фонду, що в разі їх виплати унеможливує високу прибутковість їх підприємств. На відміну від зарубіжних країн, в Україні відрахування до Пенсійного фонду вважають чистими витратами працівника та роботодавця [2]. Але головною проблемою є те, що ні роботодавці, ні робітники не враховують наслідків, які можуть виникнути від цього, а вони можуть бути різними. Перш за все, відсутність надходжень до Пенсійного фонду прогнозує зменшення майбутньої пенсії, а відсутність запису в трудовій книжці позбавляє робітника належного трудового стажу, соціальних виплат або оплати лікарняного листа. Отримуючи неофіційну заробітну плату, платник, звернувшись до суду за захистом своїх прав, не матиме жодних доказів підтвердження реального розміру свого заробітку.

Керівництво України, використовуючи досвід країн Східної Європи, пропонує два головні напрями легалізації заробітних плат. Перший – це впровадження гарантованої виплати залежно від кваліфікації працівника. Кожному буде присвоєно коефіцієнт, який вже не дозволить керівнику підприємства отримувати заробітну плату на рівні прибиральниці [3]. Другий напрям – це збільшення відповідальності за нелегальне працевлаштування. Користуючись досвідом зарубіжних країн, в Україні були встановлені штрафи за порушення трудового законодавства, які сягають 100 – 200 тисяч гривень, що для представників малого та середнього бізнесу є непосильною сумою. Наприклад, у Польщі за непідписання трудового договору передбачено штраф, який у гривнях становить від 2,7 до 80 тисяч, а при повторному порушенні санкції значно посилюються [3].

За даними вітчизняних вчених, нелегальні зарплати в Україні становлять більш ніж 140 мільярдів гривень. Це означає, що приблизно 50 мільярдів гривень не потрапляє до Пенсійного фонду. Як відомо, дефіцит Пенсійного фонду складає близько 34 мільярди гривень. Отже, тільки за рахунок легалізації можна компенсувати цей дефіцит майже вдвічі [3].

Але головна мета легалізації заробітної плати – це перспектива впровадження другого рівня пенсійного забезпечення. Але, насамперед, для впровадження другого рівня необхідно підготувати законодавче підґрунтя, що розпочалося з прийняття з 01.01.2011 р. Закону України № 2464-IV "Про збір та облік єдиного внеску", який передбачає перехід від системи пенсійного забезпечення до соціального страхування, що спростило проведення розрахунків із соціальними фондами [1]. Це дає можливість підприємцям на рівних з іншими застрахованими особами формувати розмір пенсії, не менший прожиткового мінімуму, а також захищати свої соціальні інтереси. Органи влади активно працюють над виконанням підготовчих робіт для впровадження накопичувальної системи. Частина соціального внеску буде йти не на сплату пенсії існуючим пенсіонерам, а накопичуватись на персональному рахунку громадянина.

Варто зазначити, що детінізації робочого місця і зарплати недостатньо для підвищення легальних доходів громадян. Реформування потребує комплексного підходу, на чому урядові необхідно акцентувати свою увагу. З дотриманням цього принципу слід проводити роботу в декількох напрямках, а саме: можливості вводу гарантованої зарплати, питання трудової міграції та посилення відповідальності за порушення трудового законодавства.

Література: 1. Бондалетова Т. О. Детінізація ринку праці як один із шляхів наповнення бюджету пенсійного фонду України [Електронний ресурс] / Бондалетова Т. О., Борецька О. В. – Режим доступу : <http://intkonf.org/bondaletova-to-boretska-ov-detinizatsiya-rinku-pratsi-yak-odin-iz-shlyahiv-napovnennabyudzhetu-pensiynogo-fondu-ukrayini/>. 2. Інтерв'ю з Андрієм Черкесовим, головою Державної інспекції України з питань праці, головним державним інспектором України з питань праці // Вісник Пенсійного фонду. – 2011. – № 5(107). – С. 20–21. 3. Шост І. М. Економічні аспекти формування ринку праці в Україні / Шост І. М. // Економіка та держава. – 2009. – № 9. – С. 33–34.